

STRUNE IN STRELE.

Kritikom se včasih kaj ponesreči, ako hočejo biti preveč previdni. Izšla je nedavno knjiga, o kateri gospodje kritiki niso vedeli dolgo časa kaj reči. Ker ni izšla izmed njih samih, niso imeli vzroka je hvaliti. Založnik jim ni doposlal naročene ocene, ampak je imel o gospodih kritikih tako visoke misli, da je pričakoval od njih lastne ocene. Gospodje kritiki so zato hladnokrvno odložili knjigo in rekli: „Oceno priobčimo prihodnjič.“

Potekel je mesec. Gospodje kritiki so mislili, da so s tem knjigo spravili iz sveta. Čez en mesec so se pa spomnili, da vendar kaže o knjigi kaj izpregovoriti, kajti njihov molk bi slednjič škodoval le njim samim in njih literarnemu ugledu. Spoznali so v svoje začudenje, da so na svetu stvari, ki ne rabijo njihove reklame. Rekli so torej: „Moramo vendar prinesiti oceno.“

A kaj se je zgodilo? Tisoč petsto medvedov! Tačas je občinstvo pokupilo že vso zalogo — in gospodje kritiki niso imeli več kaj kritizirati . . .

* * *

Anton Aškerc piše v „Slovanu“ o evangeliju: „Zmerom in zmerom se sklicevati na evangelj, je naivno! Med dōbo, v kateri je nastal evangelj in pa med današnjim časom leži 2000 let kulturnega razvoja. Kar je bilo še dobro za primitivne razmere barskega orienta, to ne more več biti mero-dajno za nas, ki živimo pod drugačnim podnebjem, ki smo drugačne rase“ itd.

Začudili smo se, ko smo čitali, da je Aškerc zapisal tako misel ob svoji petdesetletnici, h kateri mu seveda čestitamo tudi

mi. Čas hiti in misli se izpreminjajo, so pa načela, ki ostanejo večna, vkljub vsakemu vremenu. Aškerc nam opeva svobodno misel po svoji fačoni kot vekoviti princip, ki se mu mora klanjati vse brez pogoja, od starih Egipčanov do sedanjih buddhistov, luteranov in „slovenskih heretikov“. Nepremakljivo stoji na tem stališču, ko vse mimo njega beži dalje. Kakor izklesan kip se ne premakne, ko se presnavlja in napreduje literarno življenje z razvojem družbe. A če pogleda nazaj, če se ozre po širokem svetu, bo videl, kako nestalne in omahljive so tvorbe te svobodne misli, ki nima obstanka in sreče. Od ruskih step do oceanskih valov pa se ozirajo še vedno oči trpečega ljudstva na evangeljske resnice. V nestalnih splošnih idejah mrzlih doktrinarjev ni gorkote ne življenja, ki je potrebna ljudskemu srcu in pravi poeziji. Duh zagrizene negacije hitro pokončuje svoje lastne otroke — ali ni Aškerc tega videl v četrstoletni dōbi svojega književnega delovanja? Evangeljske resnice so pa neprenehoma vir najvišjim mislim in najlepšim tvorbam človeškega duha in srca.

* * *

Gospod profesor dr. Fran Ilešič je v „Hrvatskem Kolu“ tudi „Dom in Svetu“ posvetil nekaj vrstic. Priznava mu, da ima „lepu zadačo i važno mjesto“, da se je „lepo razvio te se već visoko popeo“, ter nadaljuje: „Dom in Svet“ je obiteljski list. Imponujućoj, a zajedno i uništujućoj sili bure i oluje zatvaramo vrata naših kuća; no kad ne bismo htjeli otvoriti prozore i pustiti svježe ga zraka, što ga je rodio vihar, — stvorilo bi se u njima leglo bolesti“.

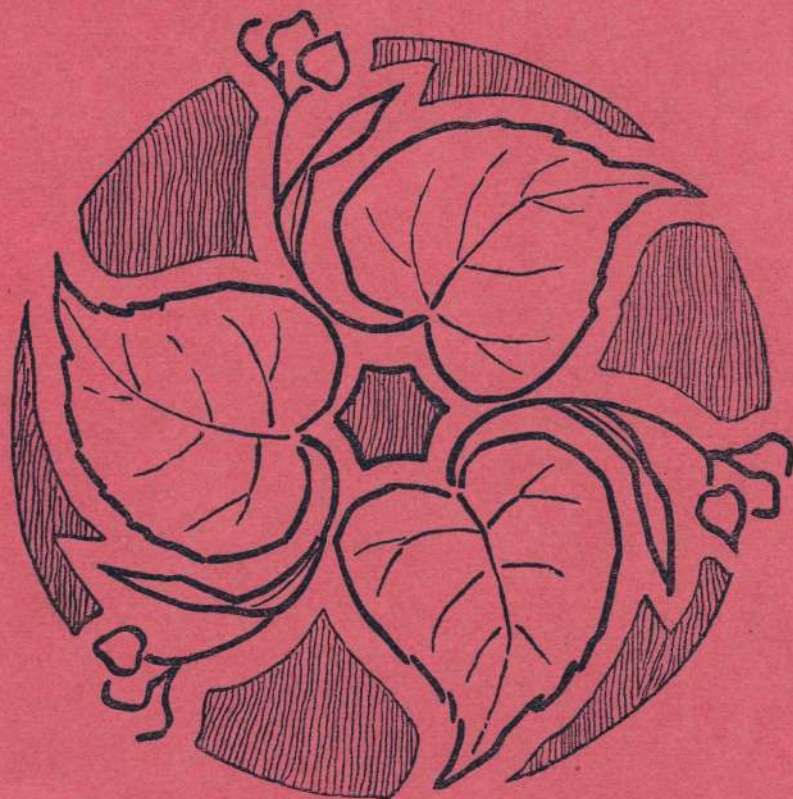
Bili so časi, ko so nas imeli za razdirajoči element, ki kali mir in slogu. Kako so se časi izpremenili! Gosp. dr. Ilešič vidi v „Dom in Svetu“ lepo, mirno hišo, v kateri je zbrana domača obitelj v lepi slogi in bratovski ljubezni, zunaj pa divjajo viharji sovraštva. In on misli, da ti viharji čistijo zrak, med tem, ko mi čepimo pri zaprtih oknih v zaduhli izbi. G. dr. Ilešič pa ni bil še nikoli v naši hiši, sicer bi bil videl, da je vrlo zračna in svetla in da so njeni prebivavci utrjeni proti „vihri i oluji“. „Leglo bolesti“, gospod profesor, pa lahko najdete drugod! Pri nas je vse zdravo!

* * *

Oj slovanska vzajemnost!

Ko so venčali Petra Karadjordjevića v Belgradu z zlato krono, kupljeno v republi-

kanskem Parizu, so se navduševali jugoslovanski umetniki in pisatelji za skupno delo, katerega veliki, epohalni spomenik bodi „Jugoslovanski almanah“. In sedeli smo tudi mi, slovenski pisatelji in uredniki, nekaj večerov pri eni mizi in smo kovali jugoslovansko kulturno zajednico. V treh oddelkih smo poslali svoje spise v Belgrad, kajti bilo bi zoper vse principe, ako se ne bi bili Slovenci takoj prvi večer sprli in razdelili vsaj v tri stranke, ki ne morejo stopiti pod eno streho. Čakali smo dolgo, dolgo tega tako nadebudno napovedanega almanaha. Tudi tedaj, ko je kralj Petar kupoval topove, smo še upali, da izide naš almanah. In zdaj? Žalostna nam majka! Nastala je carinska borba zaradi izvoza prešičev — in ta je pogoltnila naš lepi almanah. Kar so snovali idealisti, so požrle svinje, kakor že večkrat...

STRUNE IN STRELE.

Letošnja glediška sezona je še precej mirno potekla. Kritiki so obdelali avtorje in igravce: občinstvu pa nobeden ni privoščil vrstice. To pa je grda nehvaležnost: Letos nas je občinstvo veliko bolj zabavalo kot igre; ves kulturni napredek naše metropole si lahko bral z obrazov in iz mimike glediškega občinstva. Odločilni so seveda bili „kulturonosci“ obojega spola na parterju, ki ga pri aplavzih krepko podpira akustično vrlo resonančno dijaško stojišče. Parter ima svoje malike, katerim tudi bolj aristokratske in rezervirane lože poklanjajo nekaj kadila. To fetišstvo je vso sezono najbolj označevalo in doseglo svoj višek tedaj, ko je gostoval razvajeni ljubljenec našega občinstva, neka že priletna, pa še vedno pikantna dama, ki je pred leti na našem odru še kraljevala. Kar ni pri občinstvu dosegla krvava „Lukrecija Borgija“, kar ni zmogla nežna „Ljubislava“, to se je posrečilo gospej Pollakovi, za kar ji gre velika zahvala. Bilo je pri „Zvonovih kornvilskih“. Junak in junakinja sta pela neko zelo žalostno pesem, obkrožal ju je zbor in naša gostovalka. Ta si je dela na glavo mično kapico s cofom, ki ji je graciozno molel preko čela doli do nosa. Občinstva seveda sentimentalna pesem o kornvilskem zvonu ni niti malo genila. To priliklo pograbi iznajdljiva gostovalka, ki je do dna proučila psiho gledalcev, in je jela v taktu s kazalcem leve roke nihati cof svoje kapice od noska do lic, od lic do noska. Žela je buren aplavz. Ojunačena stori še več. Pihne na cof, cof

zleti od nosa proč mimo čela, na vrh kapice, se tu vsled labilnega ravnotežja prekucne in narobe pade po temenu, ter se naposled vleže po kapi doli skoro do vratu. Žela je viharen aplavz. Naša gostovalka je dober in neutrudljiv psiholog. Privzdigne čisto malo krilce z ne posebno umetno šansonetsko gesto in pravi mesto šampanjec „šlampanc“. Podari se ji prekrasen venec...

Zadnji čas sezone, ko so se ljudje že naveščali vse tragike, so poizkusili z „Lucretom in Lipetom“ ter z domačim umotvorom „Cigani“. Zadelo so na pravo struno. Posebno dame iz višjih krogov in iz „buržoazije“ so pokazale, da jih še ni oblizala dekadentna kultura in tudi ne angleški spleen: vse se znajo pristrčno smejati. Tudi krohota je bilo dovolj, kar je umljivo, če pomislimo, da je naše meščanstvo še dobro rejeno. Posebno „mastne“ šale mu gredo dobro v tek. Tudi ta naivnost je priznanja vredna, in dober rodoljub bo iz tega lahko sklepal na neukročene sile narodove...

Psihološko zapletenih iger in duha utrujajočih idej naše občinstvo ne mara. Kdo naj pač zmore toliko visokega vzleta, če pride ravnokar od urada ali iz brivnice ali pa od dobre večerje? Zato pa je pristni ljubljanski humor dal igrokazu „Bratje svetega Bernarda“ ime „lemenatarska igra“, k igraina „Mali lord“ in „Mala Dorrit“, ki so jih nekateri za našim časom zaostali idealisti imeli

za najboljše v celi sezoni, so pa popoldne prignali otroke, ki so se ob njih res naslajali. Pravemu parternemu abonirancu so pa pri „Malem lordu“ kvečjemu še imponirale lične svilene hlačice nepristnega malega junaka. Upanje je, da se tudi mladi rod kinalu vrže po starih. Edina tragika, ki ima pri občinstvu še precej kredita, je tragika „Mlinarja in njegove hčerke“ ter pobožne Konradove piščalke. Strahove imajo ljudje še vedno radi, če se pa kdo na odru celó prekriza, je gotov popolnega uspeha. Radostno krohotanje parterja se druží z burnim aplavzom dijaškega stojišča, združi s linej-

šimi in pomembnejšimi smehljaji v ložah in na galeriji podvojen polagoma umira . . .

* * *

Ne manjka pa revolucionarnih elementov. To so tisti redkosejani nesrečneži, ki bi v gledišču radi od igre kaj videli ali slišali. Ne gré jim v glavo, da se občinstvo med igro rajše zabava med seboj, kot pa z dramo. Težko bodo kaj dosegli proti izvrstno organiziranim gospodom in damam, ki si ne bodo dali zlahka oktroirati drugačnega okusa, kot ga ima napreden Ljubljančan začetkom XX. stoletja.

